

Kamercommissie Grondwet en Institutionele Vernieuwing
Hoorzitting 14 juli 2020

**Herziening artikel 150 Grondwet:
het hof van assisen en de pers**

nota VVJ / AVBB

14 juli 2020

CONTEXT

Artikel 150 GW luidt als volgt:

De jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke en drukpersmisdrijven, behoudens voor drukpersmisdrijven die door racisme of xenofobie ingegeven zijn.

In de lente van vorig jaar is het door de preconstituante voor herziening vatbaar gesteld.^{1 2 3}

De mogelijke herziening is tweeërlei, conform de dubbele bevoegdheid die het hof van assisen heeft:

- a) de berechting van criminele zaken
- b) de berechting van politieke en drukpersmisdrijven

Met betrekking tot (a) is er allang een debat gaande over een aanpassing. Het assisenhof wordt door velen gezien als een relikwie uit het verleden, niet langer geschikt is om misdaden te berechten – reden waarom wordt gepleit voor de volledige afschaffing ervan. Anderen pleiten voor minstens een verdere reductie van deze bevoegdheid voor assisen, door met name zware misdaden aan zijn rechtsmacht te onttrekken.⁴

---

¹ In het B.S. van 23 mei 2019 zijn drie Verklaringen tot Herziening van de Grondwet gepubliceerd, een van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, een van de Senaat en een van de Regering. De drie teksten verschillen van elkaar, want door de val de regering en de ontbinding van het parlement kwam het niet tot een finale tekst. Enkel grondwetsbepalingen die in de drie teksten voorkomen, zijn effectief voor herziening vatbaar in de nieuwe – nu lopende – regeerperiode. Praktisch gezien komt dat neer op de lijst van de Regering, die 11 grondwetsbepalingen bevat.

² In de sfeer van de persvrijheid is ook artikel 25 Grondwet voor herziening vatbaar, maar enkel “om een lid toe te voegen teneinde de waarborgen van de drukpers uit te breiden tot de andere informatiemiddelen”. Daarbij wordt in de eerste plaats aan de audiovisuele media gedacht, maar tevens aan internet.

³ Nog een artikel dat kan worden herzien, is artikel 148, tweede lid Grondwet. Volgens die bepaling kan het hof van assisen bij de berechting van persmisdrijven het ‘sluiten van de deuren’ enkel uitspreken met unanimitieit van de stemmen. Bij een eventuele afschaffing van artikel 150 GW zou logischerwijze ook deze bepaling worden afgeschaft.

⁴ Zie het Voorstel tot herziening van artikel 150 GW teneinde de juryrechtspraak voor terroristische misdaden af te schaffen, ingediend door de volksvertegenwoordigers Kristien Van Vaerenbergh en Sophie De Wit. Dit voorstel is er in de eerste plaats op gericht de komende processen naar aanleiding van de terroristische aanslagen in Brussel op 22 maart 2016 toe te vertrouwen aan professionele rechters in plaats van aan een jury.

Ook met betrekking tot (b) wordt er al langer dan vandaag nagedacht over een wijziging. Ook hier pleiten sommigen onverkort voor een afschaffing – wat zou betekenen dat alle pers- en politieke⁵ misdrijven voortaan door de gewone correctionele rechtbank worden behandeld. Anderen weliswaar pleiten ook hier voor een – ook hier weer verdere – bevoegdheidsvermindering: ook andere persdelicten dan deze ingegeven door racisme of xenofobie zouden dan correctioneel worden berecht.

In de praktijk blijkt vooral de magistratuur, net zoals vele advocaten, gewonnen voor een totale afschaffing van assisen. Daarmee zouden twee vliegen in een klap worden geslagen: de afschaffing van deze bijzondere rechtsmacht voor zowel misdaden als voor persmisdrijven.⁶

Anderen – met name advocaten – focussen op een afschaffing (of verdere vermindering) van de bevoegdheid van assisen voor misdaden. Terwijl nog anderen – zoals Unia, het Interfederaal Gelijkekansencentrum – zich toespitsen op een verdere vermindering van de assisenbevoegdheid voor persmisdrijven. Ook persdelicten ingegeven door discriminatievormen buiten racisme en xenofobie, zouden dan correctioneel worden berecht.

Hoe dan ook hangen beide elementen niet onmiddellijk samen. Zo kan perfect de rechtsmacht van assisen voor misdaden worden aangepast, zonder dat aan haar rechtsmacht voor persmisdrijven wordt geraakt. En omgekeerd... Daarmee is tevens gezegd: het is niet omdat er een politieke consensus ontstaat over de ‘criminele’ bevoegdheid van assisen, dat daarom meteen ook moet worden beslist over haar bevoegdheid voor de pers. Zeker wanneer blijkt dat dit laatste punt zo mogelijk nog deliquer is dan het eerste en al bij al voorlopig niet rijp is voor een beslissing.

VOOROP: GEEN OVERHAASTING

Als journalistenberoepsunie houden we ons aan onze leest en spreken we ons als vanzelfsprekend niet uit over de rechtsmacht van assisen voor misdaden. Onze aandacht is wel degelijk uitsluitend gericht op de assisenbevoegdheid voor persmisdrijven.

Tegelijk vragen we om het ene niet zomaar aan het andere te koppelen. Het is niet omdat de bevoegdheid voor misdaden wordt aangepast, dat dit ook moet gebeuren met die voor persdelicten, zeker niet als blijkt dat dit laatste thema niet voldoende is uitgediept.

---

⁵ We hebben het hierna enkel nog over (druk)persmisdrijven. De invulling die de rechtspraak geeft aan het begrip ‘politiek misdrijf’ is overigens bijzonder beperkt: “een rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen in hun bestaan, hun inrichting en hun werking”.

⁶ Zie bijvoorbeeld het Verslag van het College van procureurs-generaal aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie, zittingsperiode 2013-2014. In dit ‘Overzicht van wetten die voor de hoven en rechtbanken moeilijkheden opleveren bij de toepassing of interpretatie ervan’, staat ook artikel 150 GW. Het College van procureurs-generaal pleit in eerste instantie voor een onttrekking van persmisdrijven aan assisen, en in subsidiaire orde voor een onttrekking eraan van de digitale verspreiding van beledigingen. Zie meer recentelijk de persmededeling van het Openbaar Ministerie van 20 juni 2019, waarin opnieuw wordt gepleit voor een afschaffing.

BASISSTELLING: GEEN VRAGENDE PARTIJ VOOR EEN HERZIENING

In wezen zijn we geen vragende partij voor een herziening van de assisenbevoegdheid voor persmisdrijven. Dit ‘voorrecht van rechtsmacht’ werkt nu eenmaal beschermend voor de pers, en voor journalisten in het bijzonder.

Wat dat laatste betreft: ingevolge de getrapte aansprakelijkheid in persaangelegenheden, bepaald in artikel 25 lid 2 GW, zijn de auteurs de eerste en in principe ook enige aansprakelijken voor persmisdrijven, althans voor zover ze bekend zijn en in België woonachtig. Pas daarna – maar in de praktijk is dat zelden of nooit – gaat de aansprakelijkheid cascadegewijs over naar de uitgever, de drukker en de verspreider.

Een beetje geschiedenis

Historisch gezien gaat deze bescherming terug tot de Belgische revolutie van 1830. Een van de drijfveren hierachter was de hardvochtigheid waarmee achtereenvolgens de Franse en Hollandse overheersers kritische politici en journalisten hadden vervolgd, berecht en veroordeeld. Het leidde, eens de onafhankelijkheid van het land bevochten was, tot een van de meest liberale grondwetten ooit. Een van de sleutelbepalingen was precies dat politici en persmensen voor opiniedelicten zoals laster en eerroof enkel door een volksjury, en niet door een professionele rechter konden worden berecht. Die laatste kon immers teveel persoonlijke – in die tijd ook adellijke – voorkeuren laten doorwegen, of te dicht staan bij de autoriteiten.

Belangrijk hier is ook dat rechtstreekse dagvaarding niet mogelijk is voor het hof van assisen: een vermeend slachtoffer kan een journalist dus niet rechtstreeks voor het hof slepen; een positieve interventie van het openbaar ministerie is vereist.

Wij zien vandaag geen reden om van dit systeem en de logica erachter af te stappen.

De kritiek van de feitelijke straffeloosheid

Een klassieke kritiek is dat dit systeem niet zomaar beschermend is voor de pers, maar overbeschermend. Het zou immers de strafbaarheid volledig uithollen. Het OM laat inderdaad niet na erop te wijzen dat het mogelijke persdelicten niét voor assisen brengt⁷, om diverse redenen: de procedure is te ingewikkeld, te langdurig en te duur; een assisenzaak geeft alleen maar meer ruchtbaarheid aan een te laken communicatie; en de uitkomst, die in handen ligt van een jury, is te onzeker en ontbeert professionalisme en wellicht ook het gepaste evenwicht. Het gevolg is in elk geval wat dan een feitelijke strafrechtelijke immuniteit voor de pers wordt genoemd. De journalist als loslopend wild...

Op deze kritiek passen twee bedenkingen.

---

⁷ Sinds WO II gaat het om hooguit nog een paar zaken. De laatste twee assisenzaken voor persmisdrijven dateren van 1941 en 1993. In de vooroorlogse periode werden 214 assisenzaken tegen persmensen gevoerd.

Om te beginnen ligt het louter aan het openbaar ministerie zelf dat het persdelicten niet voor assisen vervolgt. De mogelijkheid is onverkort, alleen maken de parketten er om loutere opportuniteitsredenen geen werk van.

Verder moet eraan worden herinnerd dat ten aanzien van de pers en journalisten diverse andere aansprakelijkheidsmechanismen bestaan – die mogelijk zelfs worden geïntensiveerd door het wegvallen van de strafrechtelijke piste.

- De burgerrechtelijke aansprakelijkheid op basis van artikel 1382-1383 B.W., die zeer reël is en soms zelfs overdreven ⁸
- Specifieke strafrechtelijke bepalingen die wel degelijk correctioneel worden behandeld: het vrijgeven van bepaalde herkenbaarheidsinformatie (van jongeren in de jeugdbescherming ⁹, van slachtoffers van zedendelicten ¹⁰), misbruik van inzage in een strafdossier ¹¹, en zo meer
- Het recht tot antwoord
- Specifiek administratiefrechtelijk toezicht op de audiovisuele media
- De journalistieke beroepsethiek, uitgevaardigd en afgedwongen door de Raad voor de Journalistiek (www.rvdj.be)

De kritiek van het imbroglia

Een andere kritiek luidt dat de regeling niet duidelijk is. Dat heeft alles te maken met de lijnen die het Hof van Cassatie de voorbije decennia heeft uitgezet. Volgens het Hof is de bescherming van artikel 150 GW van toepassing op

- gedrukte media, maar enkel voor tekst ¹²
- niet voor audiovisuele media ¹³
- wel weer voor internet, maar enkel voor tekst (en eventueel ook beeld gekoppeld aan die tekst) ¹⁴.

---

⁸ In dat geval spreken we van SLAPP: strategic lawsuits against public participation

⁹ Artikel 433bis Strafwetboek

¹⁰ Artikel 378bis Strafwetboek

¹¹ Artikel 460ter Strafwetboek

¹² Niet voor beelden dus. Aan de oorsprong hiervan lag eigenlijk de ambitie van een ouder gerechtelijk establishment om pornografische afbeeldingen correctioneel te kunnen aanpakken. Tegelijk heeft deze opstelling iets paradoxaals, omdat zeker in de 19de eeuw (toen de Belgische Grondwet vorm kreeg) een groot deel van de bevolking nog ongeletterd was en uitgerekend via beeldtaal communiceerde. Hoe dan ook noemen velen deze jurisprudentie van Cassatie ongerijmd en ongelukkig.

¹³ Hier past dezelfde bedenking als hoger.

¹⁴ Hof van Cassatie, arresten van 6 maart 2012. Zie hoger wat de ongerijmdheid van deze jurisprudentie betreft.

Dat laatste – de uitbreiding van persmisdrijven naar internet – heeft de kritiek op het regime exponentieel gevoed.¹⁵ Nu zijn ook al alle lasterlijke en andere illegitieme uitingen online straffeloos, wordt dan gezegd. Voor zij die artikel 150 GW willen afschaffen is het koren op de molen.

Toch is het niet de fout van ‘internet’ dat dingen soms uit de hand lopen. Integendeel, om uit het imbroglie te geraken, is het niet meer dan logisch dat het Hof van Cassatie nieuwe, dit keer consistente jurisprudentie ontwikkelt, die het regime van artikel 150 GW toepast op

- tekst + beeld
- ongeacht het platform (drukkers, omroep, internet).

Ook mogelijk is dat de Grondwetgever ter zake via een aanpassing van artikel 25 GW klare wijn schenkt.

Dat sluit voor de volledigheid beperkingen op andere manieren – met name meer inhoudelijk, zoals bij de strafbaarstelling voor racisme – niet uit (*zie verder*).

Het gevaar van het alternatief

Het alternatief voor assisen is dagvaarding voor en berechting door de correctionele rechtbank.

Verongelijkte burgers zouden journalisten dan rechtstreeks kunnen dagvaarden, openbare aanklagers zouden hen streng kunnen vervolgen, en rechters zouden hen genadeloos kunnen veroordelen. Het risico op SLAPP en het bijhorende *chilling effect* zou exponentieel toenemen. Dat zou de pers veel meer dan nu overleveren aan intimidatie en willekeur. Zeker nu, in een tijdsgewricht dat onafhankelijke en kritische journalistiek niet evident is, zou dat een nefaste evolutie zijn.

EIGEN VOORSTEL: NAAR EEN DEPENALISERING VAN PERSMISDRIVEN ?

Zelf zijn we vragende partij voor een volledige depenalisering van persdelicten, en van communicatiemisdrijven in het algemeen. Journalisten – ook burgers – worden voor laster, eerroof en dies meer dan niet langer strafrechtelijk berecht, maar civielrechtelijk.¹⁶ Dat zou neerkomen op een verwettelijking van de bestaande situatie (die, we herinneren eraan, voortkomt uit de opstelling van het openbaar ministerie, en niet van de pers). Zo’n depenalisering zou bovendien gelijk lopen met de Europese marsrichting ter zake. Zowel de Raad van Europa als het Europese Hof voor de Mensenrechten dringt aan op een decriminalisering van uitingsdelicten.

---

¹⁵ De kritiek gaat zover dat alleszins enkele Luikse rechters expliciet ingaan tegen de rechtspraak van Cassatie en zich toch bevoegd verklaren om een lasterlijke Facebookpost te berechten.

¹⁶ Emeritus hoogleraar en grondwetspecialist Jan Velaers ziet hier een evolutie op langere termijn. Eer en goede naam werden in de negentiende eeuw verdedigd in een duel, tot dat in 1841 werd afgeschaft. Voor laster en eerroof werd toen het strafrecht ter beschikking gesteld. We zijn nu in een volgende fase: slachtoffers van persmisdrijven horen zich te verweren in de private sfeer, met een vordering tot schadevergoeding.

Tegelijk mag de burgerrechtelijke afwikkeling dan geen 'penaal' karakter krijgen, bijvoorbeeld in de vorm van punitieve schadevergoedingen die verder gaan dan enkel maar een compensatie van berokkend nadeel.

Ter herinnering: ook het recht tot antwoord, administratiefrechtelijk toezicht voor de omroepen en de beroepsethiek vormen substantiële aansprakelijkheidsmechanismen voor de perswereld en haar actoren. Deze compenserende controlemechanismen verantwoorden dat met name professionele uitgevers en journalisten strafrechtelijk en ook burgerrechtelijk uit de wind worden gezet voor ongepaste druk.

EN TOCH IS ER EEN PROBLEEM ...

En toch zijn de tekenen overduidelijk: er is vandaag wel degelijk een probleem op het vlak van communicatie en media.

Dat probleem is dat sommige burgers, ook een fractie politici, van de nieuwe communicatietechnologie gebruik (zeg maar meteen misbruik) maken om extreme, mensonterende en haatdragende boodschappen te verspreiden. Dat proces loopt parallel met het groeiende populisme en het steeds intensievere identitaire discours.

Het probleem ligt dus niet aan internet op zich: internet is ook maar een platform, dat zowel het goede als het slechte in de mens etaleert... Het heeft dan ook geen zin internetplatformen aan beperkingen te onderwerpen of uit te sluiten van bescherming, zoals bijvoorbeeld bepaald in artikel 25 Grondwet.

Wel een probleem vormen de manier waarop sociale media vandaag functioneren op internet (dat op zichzelf het probleem niet is). Vooral daar stellen we de verscherping van het maatschappelijke debat en de polarisering vast. En daarom kan wel verder worden nagedacht over een of andere vorm van responsabilisering van deze sociale mediaplatformen.

Het probleem ligt overigens evenmin aan klassieke nieuwsmedia en professionele journalisten. Integendeel, zij leveren – zelfs meer dan ooit – kwalitatief en betrouwbaar nieuws, duiding en opinie af. En ze leveren meer en meer inspanningen om fake news en desinformatie juist tegen te gaan.

Journalisten zijn trouwens op een bijzondere manier zelf ook doelwit en slachtoffer van dergelijke agressie. Vooral vrouwelijke en allochtone journalisten worden, in het bijzonder op social media, zwaar aangepakt en aangesproken op hun gender dan wel afkomst – hoe irrelevant die ook zijn voor wat ze doen. Om die reden heeft de VVJ in 2018 een Meldpunt Agressie voor Journalisten opgericht, en ook de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) volgt de problematiek op de voet.

In deze context valt zeker begrip op te brengen voor de vraag naar een strengere aanpak van hatespeech en onverdraagzaamheid (online en elders). En de vraag is inderdaad pertinent of die aanpak behalve rassen- en vreemdelingenhaat ook geen andere haatvormen moet betreffen zoals vrouwenhaat, homohaat

RACISTISCHE EN XENOFOBE PERSUITINGEN NAAR DE CORRECTIONELE, WHAT'S NEXT ?

Even terug in de tijd. In 1981 kwam er in België een antiracismewet tot stand. Sinds 1999¹⁷ zijn persmisdrijven die zijn “ingegeven door racisme of vreemdelingenhaat” onttrokken aan het hof van assisen en kunnen ze dus op een eenvoudige manier correctioneel worden berecht.

De AVBB/VVJ was aanvankelijk niet gewonnen voor het plan, maar heeft zich er mee verzoend. In de praktijk blijkt de regeling ook niet ten koste te gaan van professionele nieuwsmedia en journalisten.

In 2003 en 2007 kwamen er nieuwe antidiscriminatiewetten bij, met betrekking tot seksisme en nog een hele reeks andere discriminatiegronden. Sinds enkele jaren nu vraagt onder meer Unia, het Interfederale Gelijkekansencentrum, dat ook deze ‘nieuwe’ discriminatievormen – voor zover ze via de pers worden bedreven – naar de correctionele rechtbank worden verwezen in plaats van naar assisen.

EEN MOEILIJKE OEFENING

De grote vraag wordt dan hoe zo’n uitbreiding precies vorm krijgt.

Volksvertegenwoordigers Servais Verherstraeten en Jan Briers dienden bij het eerder vermelde voorstel tot wijziging van artikel 150 GW een amendement in dat in dat artikel een tweede lid zou invoeren dat luidt als volgt:

“De jury wordt tevens ingesteld voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven, behoudens voor drukpersmisdrijven die door een discriminerende drijfveer zijn ingegeven.”

In de toelichting wordt verduidelijkt dat die laatste notie de discriminatiegronden in artikel 405quater van het Strafwetboek omvat, evenals de beschermende criteria opgenomen in de bijzondere antidiscriminatiewetten.

Artikel 405quater SWB bepaalt voor welke misdrijven een haatmotief tot strafverzwaring kan leiden, en de motieven die daarbij worden vermeld zijn: zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, geslacht, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, fortuin, geloof of levensbeschouwing, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap of fysieke eigenschap.

De eerste bijzondere antidiscriminatiewet is de Antiracismewet uit 1981 en gewijzigd op 10 mei 2007: zij bepaalt als illegitieme discriminatiegronden nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst en nationale of etnische afstamming. Aanvullend vermeldt de Algemene Antidiscriminatiewet van 10 mei 2007 als onrechtmatige discriminatiegronden: leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap en sociale afkomst. De specifieke Genderwet van 10 mei 2007 voegt daar de factor geslacht aan toe.

Of: een kleine twintig discriminatiegronden in het totaal.

---

¹⁷ Wijziging van artikel 150 GW van 7 mei 1999

Ons inziens is de formulering in het amendement te vaag, te breed en dus gevaarlijk. We kunnen ons vinden in een aanpak van echte *hatespeech*: het bewust aanzetten tot haat en geweld jegens iemand of een groep op grond van een van de vermelde gronden, het dreigen ook met geweld, wat de Angelsaksen het *assasin's veto* noemen. Maar met de voorgestelde formulering – met name dat “ingegeven door” – blijven we teveel hangen in de sfeer van – *excusez le mot* – ‘gewone’ beledigingen of scherpe verwijten.

De voorgestelde regeling is wat ons betreft dus te restrictief voor de vrije communicatie, laat te weinig ruimte voor open debat, en is hoe dan ook onvoldoende duidelijk. Arme rechter ook die dit allemaal moet toepassen. En arme rechtszoekende, voor we de rechtsgang in deze een grote lotto dreigt te worden. Graag hadden we dan ook een meer heldere formulering, die opnieuw naar de essentie gaat: het aanpakken van echte hatespeech – overigens zoals ook het Grondwettelijk Hof de zaken ziet. Minstens is dit nog een heel grondig debat waard.

SLOTBEDENKING

Artikel 150 GW staat niet op zichzelf. Het maakt, samen met de artikelen 19 en 25 GW, het corpus uit van de grondwettelijke regeling van de communicatie- en mediavrijheid in het land. Die bepalingen moeten overigens worden samengelezen met Europese grondrechtelijke waarborgen, waarvan artikel 10 EVRM de belangrijkste is.

Ten gronde verdient het aanbeveling om het hele wettelijke corpus van mediawetgeving eens samen onder de loep te nemen en te moderniseren. Dan zouden bijvoorbeeld ook weer de lijnen tussen algemene communicatie en pers/media/journalistiek weer wat scherper kunnen worden getrokken.

Onze overtuiging is alleszins dat professionele nieuwsmedia en journalisten, die intensief waken over hun eigen beroepsethiek, niet het slachtoffer mogen worden van – zij het welgemeende – operaties om discriminatie of hatespeech aan banden te leggen. Het risico bestaat dat dit met overhaast (grond)wetgevend werk toch gebeurt.

Contact:

Pol Deltour, nationaal secretaris VVJ / AVBB

pol.deltour@journalist.be

KAMERCOMMISSIE GRONDWET EN INSTITUTIONELE VERNIEUWING

Voorzitter:

PS: Özlem Özen

Ondervoorzitters:

VB: Katleen Bury

CD&V: Jan Briers

Vaste Leden:

N-VA: Peter De Roover , Joy Donné , Sander Loones

Ecolo-Groen: Kristof Calvo , Georges Gilkinet , Simon Moutquin

PS: Khalil Aouasti , Ahmed Laaouej , Özlem Özen

VB: Katleen Bury , Barbara Pas

MR: Mathieu Bihet , Magali Dock

CD&V: Jan Briers

PVDA-PTB: Raoul Hedebouw

Open Vld: Patrick Dewael

sp.a: Ben Segers

Plaatsvervangers:

N-VA: Christoph D'Haese , Sophie De Wit , Jan Spooren , Kristien Van Vaerenbergh

Ecolo-Groen: Samuel Cogolati , Jessika Soors , Stefaan Van Hecke , Gilles Vanden Burre

PS: Ludivine Dedonder , Jean-Marc Delizée , Eliane Tillieux , Laurence Zanchetta

VB: Marijke Dillen , Dominiek Sneppe , Wouter Vermeersch

MR: Emmanuel Burton , Nathalie Gilson , Philippe Pivin

CD&V: Hendrik Bogaert , Servais Verherstraeten

PVDA-PTB: Peter Mertens , Marco Van Hees

Open Vld: Katja Gabriëls , Kathleen Verhelst

sp.a: Jan Bertels , Joris Vandenbroucke

Niet-stemgerechtigde leden:

cdH: Catherine Fonck